

HORVÁTH ANDOR őrnagy

Térképjelek oktatása

A természetes talajon lévő építményeket, utakat, vizeket, növényeket a térképen *jelekkel* ábrázoljuk. Ezek a jelek a térkép betűi, melyet a térkép *síkrajzának* nevezünk.

A jeleket, akárcsak az írást és az olvasást, minden bajtársunknak meg kell tanulnia!

A térképjelekről általában.

A jelek nem kitaláltak. Minden jel a valóságból ered és az eredeti képet adja vissza. *A jelek zöme felülnézetben, tehát alaprajzban fejezi ki a tárgyat.* Pl.: a ház. A ház jele a legfelfűnőbb tárgy. Térképjele fekete színű, rendszerint téglalakú mértani idom.

Az 1. sz. ábrán az a) rajz a házat oldalnézetben mutatja. A b) rajz már felülnézetben úgy, mintha repülőgépről látnánk. A c) rajz az előbbinek leegyszerűsített rajza, mely egyben a háznak a térképen ábrázolt jele is, vagyis térképjele.

Olyan jelek is vannak, melyeket úgy rajzolunk, mint ahogy a földről láttuk őket, tehát oldalnézetben. Pl.: a gémeskút. A 2. sz. ábra a valóságos gémeskutat mutatja oldalnézetben, illetve a gémeskút *jelét*, a rajzát a térképen. (L. 2. sz. ábra.)

Találunk olyan jeleket is a térképen, amik az előbbi pontokban ismertetett példák egyesítéséből keletkeztek. Pl.: a temető. A 3. sz. ábra felülnézetben ábrázolja a temető kiterjedé-

sét és a kerítést, bele azonban már oldalnézetben kerülnek a kereszttek.

a

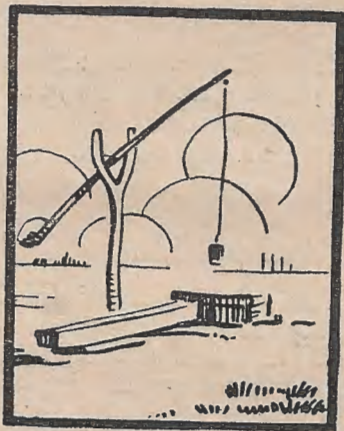

b

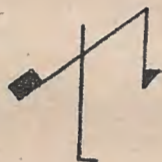
c

1. sz. ábra.

2. sz. ábra.

3. sz. ábra.

Végül találunk a térképen mesterséges jeleket is. Pl.: a határjelzések, megyeszékhely stb.

Az oktatók, midőn a jeleket tanítják és rajzoltatják, vegyék ezeket is figyelembe.

Nagyon megkönnyítik a kiképzést a kiadott „*Térképjelek oktató falitáblái*”. Az oktató felitáblák I., II., III. jelzett táblái az illető tárgy oldalnézeti képét ábrázolja színesen, illetve mellette ennek térképjelét, úgy, ahogy az a térképen is megtalálható.

A falitáblákat úgy helyezzük el, hogy az mindig szem előtt legyen, így a foglalkozásokon kívül is módjukban legyen a baktársaknak a térképjeleket könnyen és játszva elsajátítani.

A térképjelek oktatásának sorrendjét a „Tereptan” c. könyv IV/1. pontja tartalmazza.

A jelek oktatásánál és tanulásánál nagyon jó segítségünk a terepasztal is. A terepasztalra kirakott kis házakat, utakat, fákat, stb. mutassuk be felülről nézve és ha ezt mindenki megnézte, úgy azonnal rajzoltassuk is le.

Oktatásaink és tanulásaink során, mindig gyakoroltassuk a jeleket és minden alkalmat ragadjunk meg a jelek rajzolására. *Nem a szép, hanem a helyes rajzoláson legyen a hangsúly.*

Térképjelek oktatásának módszertana.

Tárgykör: A térképjelek megtanulása és azok megkeresése a térképen és a terepen.

Időbeosztás: Az anyagot legalább 5—6 foglalkozás keretében vegyük át, 2—3 órai időtartammal.

A foglalkozások első része tanteremben (szobában) a második része terepen történjék.

1. tantermi foglalkozás.

Tartama: 2—3 óra.

Célja: Megtanulni azt, hogyan kell a térképjeleket helyesen rajzolni.

A foglalkozás módszere és megszervezése: A foglalkozást a Tereptan könyv IV/1., 2., 3. pontjai alapján hajtjuk végre.

Készítsük elő a tanteremben a térképjelek falitábláit, a homokasztalt a tereptárgyakkal, valamint az ezzel kapcsolatos összes kiképzési anyagot, modellt.

Anyagszükséglet: A környék 50.000-es, illetve 75.000-es térképe, ceruza, füzet, törölgumi.

Segédlet: 22./H. F. Tereptan IV. Fejezet, valamint az összehasonlító jelkulcs.

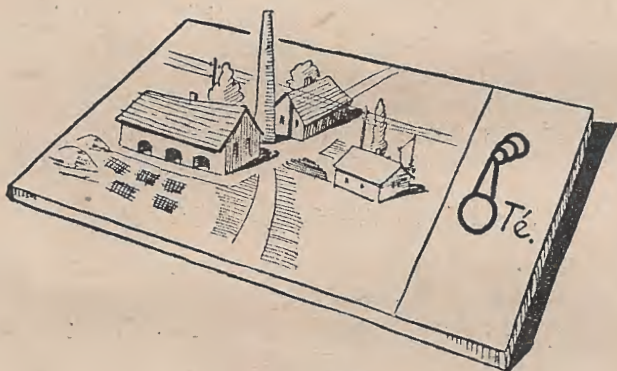
Térképjelek rajzolása.

a) *Bevezetés:* 3 perc. A mai órán a lakóhelyek, építmények, települések jeleit ismerjük meg.

b) *Az anyag bemutatása:* 90 perc.

Sorrendben mutassuk be a Térképjelek falitábláin, valamint a terepasztalon, a modelleken, illetve a falitáblán azokat a tárgyakat, amelyekről oktatni és tanulni akarunk.

Pl.: Ha a téглаégetőt oktatjuk, úgy a famodellen, valamint az oktató falitáblán mutassuk be, a téглаégető valóságos mását és ugyanakkor rajzoljuk fel és mutassuk meg annak térképjelét is. (L. 4. ábra.)

4. sz. ábra

A tantermi foglalkozáson sorrendben vegyünk át minden jelet. Az átvett jelet azonnal rajzoljuk, vagy rajzoltassuk fel. Az oktatandók pedig füzetjükbe másolják le.

c) *Begyakorlás, összefoglalás:* 25 perc.

Itt vagy a többi modellen, vagy a kiadott falitáblákon gyakoroltassuk be a térképjeleket. Találják ki az egyes tárgyak jeleit és azt azonnal rajzoltassuk fel a táblára, illetve a füzetbe.

Meg kell tanítani minden bajtárssal így szemléltetve és gyakorlatiasan az összes térképjeleket, mert aki ezeket nem tudja olvasni, az olyan, mint az írástudatlan. Az oktatásnál a rajzoltatás csak arra való, hogy a jelek megtanulását vele megkönnyítsük. Nem a szép, hanem a helyes rajzoláson legyen a hangsúly.

2. tantermi foglalkozás.

Tartama: 2—3 óra.

Célja: Az előző órán megtanult térképjelek megkeresése a térképen.

A foglalkozás módszere: A kiadott 50.000-es és 75.000-es térképen az eddig megtanult jelek gyakorlatias megkeresése és olvasása.

Anyagszükséglet: 50.000-es és 75.000-es térkép.

Segédletek: Mint az 1. foglalkozáson.

Térképjelek megkeresése a térképen.

a) *Bevezetés:* 5 perc. Ma megkeressük az eddig tanult jeleket a térképen.

b) *Az anyag bemutatása:* 60 perc.

Mult órán megtanultuk, hogyan rajzoljunk le pl. egy téглаégetőt. A téглаégető jele: egy kör, rajta kémény. Ezt rajzoljuk fel a táblára és a hallgatókkal rajzoltassuk le a füzetjükbe.

Most a kezünkben lévő térképen a téглаégető jelét éppen úgy rajzolják, mint ahogyan azt idáig tanultuk, csak arányosan kisebbítve.

Pl.: A térkép északnyugati területén Pilisszentlélek község K szélén látható egy téглаégető jele.

A többi jeleket is hasonló módszerrel közösen keressék meg a térképen, majd ha ezeket megtalálták, megkeresték, következik:

c) *Begyakorlás:* 55 perc. Pl.: Keressen a térképen egy kőfejtőt, romot, gyárat, stb.

Ilyen módszerrel vegyük át az összes lakóhelyek, építmények, települések térképjeleit. Ha a jelek megkeresése már jól megy, úgy ugyanezt versengéssel folytassuk.

1. terepfoglalkozás.

Tartama: 2—3 óra.

Célja: A tanteremben megtanult jeleket a terepen gyakorlatiasan átvenni.

A foglalkozás módszere és megtervezése: Szemléletve, gyakorlatiasan a terepen látott valóságos tárgyaknak rajzolása a táblára és a füzetbe.

Anyagszükséglet: Falitáblák, kréta, füzetek, rajzeszközök.

Segédlet: Mint az előző órában.

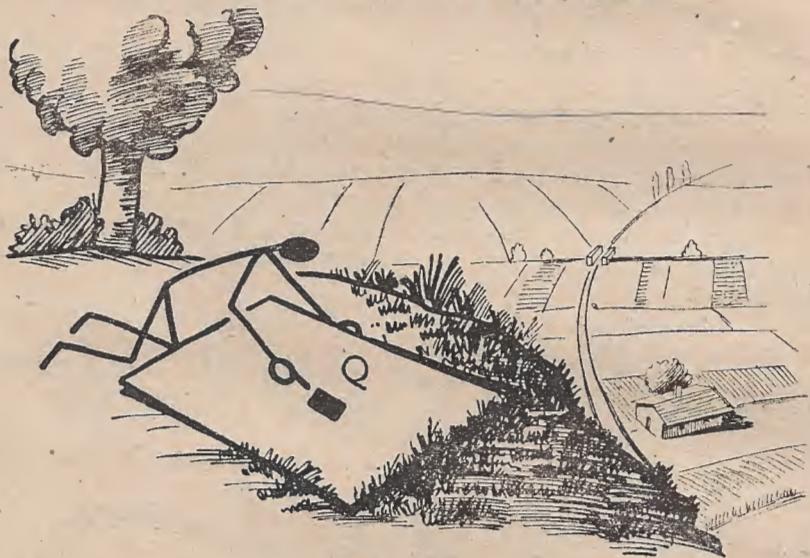
Térképjelek rajzolása a terepen.

Menjen ki az oktató a hallgatókkal egy jó kilátópontra, ahonnan messze ellát. Megelőzően szemrevételezze ezt a helyet és állapítsa meg, hogy innen milyen tárgyakat lát.

Az oktatást a következőképpen vezessük le:

a) *Az anyag bevezetése:* 5 perc. Megtanuljuk, hogy a tanteremben ábrázolt tárgyak hogyan mutatkoznak a valóságban, tehát a terepen.

b) *Az anyag bemutatása:* 55 perc. Pl.: Az álláspontunkról láthatjuk a házat. A ház felülről úgy látszik, mintha jó magasról, repülőgépről látnánk. Milyen ez a ház rajzban?

5. sz. ábra.

Itt az oktató az oda kivitt falitáblára, vagy ennek hiányában a földre rajzoltassa (karcoltassa) ki a ház jelét. (L. 5. sz. ábra.)

Milyen a ház mellett lévő fa jele? Ezt szintén rajzoltassa fel az oktató a táblára. Ugyanezt a térképjelet az oktatandók a füzetjükbe ismét rajzolják le. Az oktató erről az állásponttól az összes onnan látható tárgy jelét vegye át és azt azonnal *rajzoltassa fel* a táblára, illetve a füzetbe.

c) *Összefoglalás:* 10 perc. Látjuk, tehát, hogy a valóságban megtalálható tárgyakat úgy ábrázoljuk, mint ahogy azt innen felülről látjuk, tehát alaprajzban.

Miután így az oktatóval a fontosabb jeleket közösen „kitalálták” és a táblára, füzetbe rajzolták, következnek:

d) *Begyakorlás:* 50 perc. Az oktató rajzoljon fel egy jelet a táblára, mely könnyen kitalálható (út, patak, stb.) Kérdezze meg, hogy milyen jelet rajzolt fel. Ha a jelet kitalálták, úgy azonnal keressék is meg azt a terepen. Az összehasonlításnál mutassunk rá arra is, hogy a jelek nem kitalált rajzok, hanem a valóságot adják vissza, alaprajzban.

Ha az egyszerűbb jeleket már jól tudják, akkor a nehezebb jelzéseket vegyük át, melyek már nem alaprajzban jutnak kifejezésre (gémeskút, egyedülálló fa, stb.). Itt ismét magyarázzuk meg, hogy vannak térképjelek, melyeket oldalnézetben ábrázolunk, mert így jobban kifejezésre jutnak.

A terepen történő egyezményes térképjelek oktatását és rajzolását ilyen módszerrel, több alkalommal is folytassuk, amíg az összes hallgató nincs tisztában az összes térképjelekkel.

2. terepfoglalkozás.

Tartama: 2—3 óra.

Célja: A tanteremben és a terepen eddig megtanult térképjeleknek gyakorlatias megkeresése a térképen és a terepen.

A foglalkozás módszere és megszervezése: Gyakorlatias térképjelek olvasása.

Anyagszükséglet: 50.000-es és 75.000-es térkép, rajzeszközök, füzet.

Segédlet: Mint az előző órákon.

Térképjelek megkeresése a térképen és a terepen.

Ez a térképjelek oktatásának a záróvizsgája. Menjünk ki ugyanarra a terepre, amelyen már egyszer térkép nélkül voltunk. Most azonban minden bajtársnál legyen térkép, ceruza, füzet, stb.

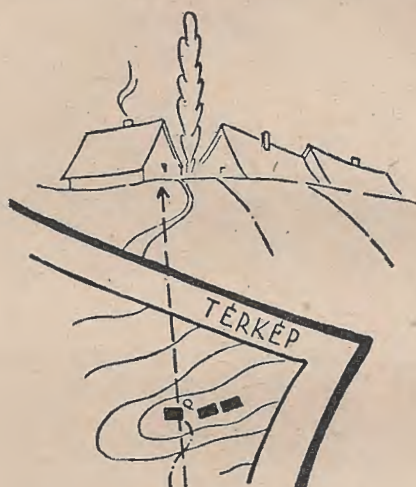
Az oktatás felépítése hasonló az eddig elmondottakhoz. A begyakorlási részt versenyszerűen az alábbiak szerint végezzük:

Pl.: Keresse meg, hogy a térképen lévő ház hol van a terepen?

Pl.: A terepen látott fa hol van a térképen? (L. 6. sz. ábra.)

Itt az oktató magyarázza meg, hogy az egyes tárgyaknak, jeleknek mi a katonai jellemzése és a jelentősége.

Pl.: Az előbb megkeresett ház, tájékozódás, figyelés, irány és célmegjelölés, fedezés és általában a harc szempontjából bír jelentőséggel.

6. sz. ábra.

Pl.: A fa, vasút, út, kerítések, növényzet, vizek, stb., miért bírnak fontossággal katonai szempontból?

Ezekután a jelek állandó és ily módon történő gyakorlásával valóban minden bajtársunk megtanulja az összes térképjeleket.

Ez oktatási elvek szem előtt tartásával a hallgatók tereptani tudása, közelebről a jelek ismeretének elsajátítása könnyű és tökéletes lesz. Célunk pedig az, hogy minden katona a térképet kiválóan tudja „olvasni”, amivel nagymértékben hozzájárul katonai ismeretének gyarapításához és végső fokon a biztos győzelem tudatában nézhet szembe ellenségeinkkel.

A térképolvasó előtt nincs ismeretlen terep.

A térkép is fegyver a Néphadsereg katonája kezében.